

ЗВІТ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТЛОВИХ ПРОГРАМ ТА РІШЕНЬ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Тячівська міська територіальна громада
Закарпатська область

Зміст

Вступ.....	2
Методологія дослідження.....	3
Перелік НПА, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО.....	5
Основні терміни та поняття.....	6
Загальна інформація про кількість ВПО у громаді, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов.....	7
Національні житлові програми, які реалізуються у Тячівській МТГ.....	9
Місцеві житлові програми Тячівської МТГ, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО.....	12
Інформаційна доступність.....	16
Висновки.....	17
Рекомендації.....	18

Вступ

Конституція України є основою правового регулювання житлового права в Україні. Саме у ст. 47 Конституції України закріплене право на житло кожного громадянина країни. Держава створює умови, за яких кожен громадянин може його будувати, купувати або орендувати. Людям, які потребують соціального захисту, влада на рівні держави та місцевого самоврядування надає житло безоплатно або за доступну плату, встановлену законом.

Внаслідок повномасштабної війни Російської Федерації проти України мільйони українців були вимушені покинути свої домівки та переміститись у більш безпечні регіони країни. Вони стали внутрішньо переміщеними особами. Проблема ж забезпечення ВПО житлом набуває дедалі гострішого характеру — як для держави, так і для громад, які їх приймають.

Команда благодійної організації «Благодійний фонд “Стабілізуєш Сервісез”» у межах проєкту «Підтримка спроможності системи соціального захисту населення щодо реєстрації внутрішньо переміщених осіб», який реалізується за підтримки Агентства ООН у справах біженців в Україні, проводить дослідження місцевих і національних політик у сфері житлових проблем ВПО та інших людей, які постраждали внаслідок війни.

Органи державної та місцевої влади реалізують різні програми підтримки ВПО, які втратили житло та були змушені переїхати в інші населені пункти. Частина таких програм підтримки існувала до 24 лютого 2022 року, а деякі почали втілюватися лише після повномасштабного вторгнення. У проєкті Плану відновлення України, презентованому у липні 2022-го, наявні довгострокові перспективи підтримки населення в умовах воєнного стану та після його припинення.

Скорочення надходжень до державного та місцевих бюджетів, непередбачувані наслідки і строки завершення війни створюють негативний вплив на розроблення та ухвалення довгострокових рішень у житловому секторі.

За прогнозами міжнародних інституцій, що довше триватиме війна, то більше населення країни потраплятиме у вразливе становище, а ресурси, які дозволяли б людям протриматися без сторонньої допомоги, будуть вичерпуватися. Саме тому важливо визначити реальну потребу ВПО у житлових програмах і програмах підтримки реалізації житлових прав (компенсація оренди, комунальних послуг тощо), а також забезпечити їхню доступність.

Методологія дослідження

Мета дослідження

Проведення аналізу житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, з метою розроблення рекомендацій, спрямованих на вдосконалення довгострокових житлових рішень на користь ВПО під час формування локальної житлової політики.

Об'єкт дослідження

Перешкоди в доступі ВПО до житлових програм, які діють у цільових громадах, зокрема з урахуванням забезпечення постійним та соціальним житлом.

Предмет дослідження

- Національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
- Чинні місцеві цільові програми, інші місцеві нормативно-правові акти (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
- Інші житлові програми та рішення для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.

Завдання дослідження

1. Проаналізувати:
 - національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах;
 - місцеві цільові програми та рішення, інші локальні НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО;
 - житлові програми для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
2. Зібрати дані про кількість ВПО, які потребують покращення житлових умов у цільових громадах, з урахуванням демографічних характеристик та потреб у покращенні житлових умов.

3. Розробити звіт про результати аналізу чинних житлових програм для ВПО у цільових громадах.
4. Розробити рекомендації та план адвокації необхідних змін для кожної цільової громади.
5. Провести презентацію дослідження у формі заходу, спрямованого на адвокацію запропонованих змін за участі зацікавлених сторін.

Географія дослідження: об'єднані територіальні громади України.

Період проведення дослідження: лютий — липень 2024 року.

Методи та інструменти дослідження

- Експертна оцінка місцевих цільових програм та інших НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямованих на забезпечення житлом ВПО.
- Експертна оцінка доступу до національних житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах.
- Експертна оцінка житлових програм для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
- Аналіз офіційних сайтів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо доступності інформації про чинні житлові програми для ВПО.

Джерела інформації

1. Сайти органів виконавчої влади та місцевого самоврядування територіальних громад.
2. Офіційні відповіді на запити згідно з вимогами Закону України «Про доступ до публічної інформації».
3. Статистична інформація щодо кількості ВПО, які потребують покращення житлових умов.
4. Місцеві НПА (положення, програми, рішення, розпорядження, плани заходів тощо).
5. Звіти про виконання житлових програм.

Перелік нормативно-правових актів, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО

- Конституція України.
- Цивільний кодекс України.
- Житловий кодекс України 1983 року.
- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».
- Закон України «Про житловий фонд соціального призначення».
- Постанова КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).
- Постанова Ради Міністрів УРСР і Укрпрофспілки «Про затвердження Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР» (від 11.12.1984 № 470).
- Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та операційний план заходів з її реалізації у 2023–2025 роках (затверджені Розпорядженням КМУ від 07.04.2023 № 312).
- Порядок надання державної підтримки та забезпечення громадян доступним житлом (затверджений Постановою КМУ від 10.10.2018 № 819) — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ від 02.08.2022 № 856 (доступне іпотечне кредитування «Оселя»).
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті за Програмою «Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам» (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451), — за рахунок коштів гранту, наданого KfW.
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об’єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980), — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (від 18.04.2018 № 280).

- Постанова КМУ «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 29.04.2022 № 495).
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку компенсації витрат на тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану і не отримують щомісячної адресної допомоги переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» (від 19.03.2022 № 333).
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України» (від 04.10.2017 № 769).
- Локальні НПА (комплексні програми, рішення сесії місцевих рад, порядки виконавчих комітетів місцевих рад тощо).

Основні терміни та поняття

Внутрішньо переміщена особа в українському законодавстві — це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання внаслідок чи для уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Відповідно до п. 6 ст. 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», ВПО має право на створення належних умов для її постійного чи тимчасового проживання.

Основою правового регулювання житлових прав в Україні є Конституція України, яка в ст. 47 закріплює загальне право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Людям, які потребують соціального захисту, держава та органи місцевого самоврядування надають житло безоплатно або за доступну плату відповідно до закону. Нікого не можна примусово позбавити житла, виключно на підставі закону за рішенням суду.

Відповідно до Закону України «Про житловий фонд соціального призначення», **житловий фонд соціального призначення** — це сукупність соціального житла, що надається громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Окремі аспекти цього поняття висвітлені в постанові КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).

Дещо інший підхід викладено в Житловому кодексі України. Так, п. 5 ч. 2 ст. 4 зараховує до житлового фонду соціального призначення квартири в багатоквартирних житлових будинках, садибні (одноквартирні) житлові будинки, а також житлові приміщення в інших будівлях усіх форм власності, що надаються людям, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Тобто не обмежує житловий фонд лише комунальною формою власності.

Питання, пов’язані з розміщенням ВПО у місцях тимчасового проживання, зокрема з дотриманням вимог, передбачених Постановою КМУ «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 01.09.2023 № 930), а також з наданням соціальних послуг у громаді (притулок, підтримане проживання, стаціонарний догляд, паліативний догляд тощо) **це дослідження не охоплює.**

Загальна інформація про кількість ВПО у громаді, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов

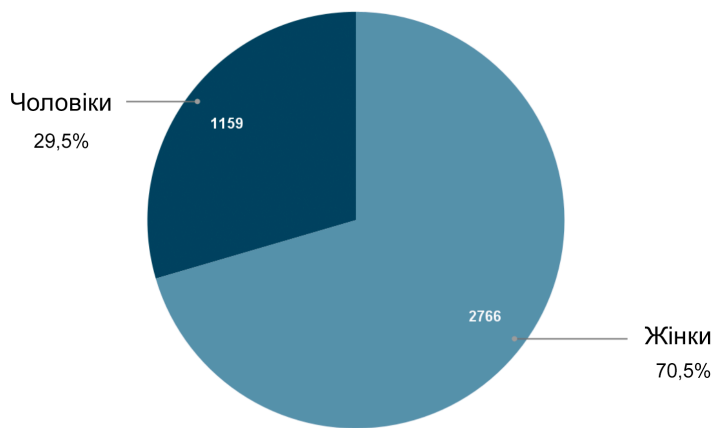
Тячівська міська територіальна громада розташована у Тячівському районі Закарпатської області. До складу громади входить 1 місто — Тячів (адміністративний центр) та 4 села. Площа громади — 91,35 км², кількість населення — 20 145 людей.

Щоб отримати статистичні дані про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов у Тячівській МТГ, було надіслано відповідні інформаційні запити.

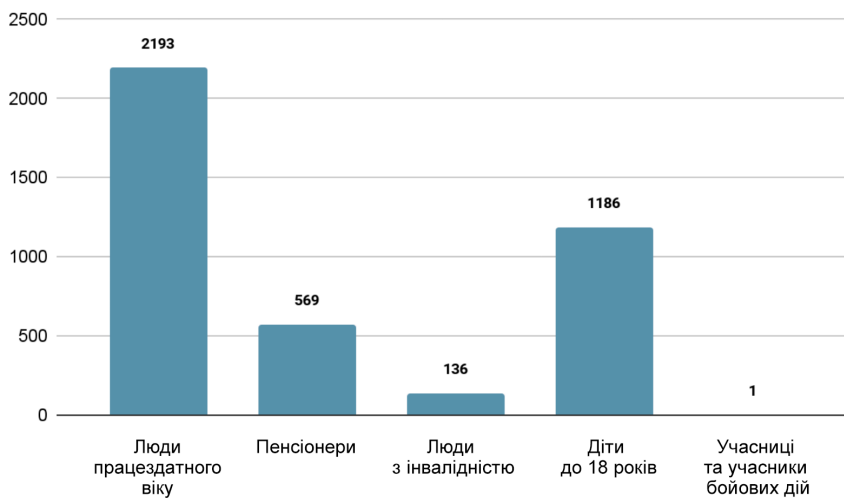
Станом на 05.08.2024 на території всіх населених пунктів Тячівської територіальної громади зареєстровані **3969 ВПО (2046 сімей).**

<i>Категорії</i>	<i>Кількість</i>
Зареєстровані ВПО з 2022 року	3969
Сім'ї ВПО	2046
Жінки	2766
Чоловіки	1159
Люди працездатного віку	2193
Пенсіонери	569
Люди з інвалідністю	136
Діти до 18 років	1186
Учасниці та учасники бойових дій	1

Розподіл за статтю

Розподіл за соціальним статусом

Станом на березень 2024 року у Тячівській тергромаді не проводилось опитування щодо житлових потреб ВПО, а також не створений рейтинговий список взятих на облік людей, які потребують отримання житла з фонду житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО.

Крім того, п'ять сімей ВПО подали заяви до Тячівської міської ради про потребу у покращенні житлових умов. Це лише **0,25% від загальної кількості переселенців**, які проживають у територіальній громаді.

Станом на 30.07.2024 житлові потреби **189 ВПО** (89 ВПО у 2022 році, 60 ВПО — у 2023-му, 40 ВПО — у 2024-му) були задоволені шляхом виплати компенсацій за Програмою «Прихисток». Також житлові потреби **50 людей** з-поміж ВПО були задоволені у межах Програми облаштування місць тимчасового перебування внутрішньо переміщених осіб Тячівської МТГ на 2022–2023 роки.

13 сімей ВПО (25 людей) отримали житло за Програмою будівництва (придбання) житла для внутрішньо переміщених та евакуйованих осіб, працевлаштованих на території Тячівської МТГ, на 2023–2026 роки.

У Тячівській міській територіальній громаді не створена Рада з питань ВПО.

Національні житлові програми, які реалізуються у Тячівській МТГ

Для оцінки доступності національних житлових програм, які реалізуються у Тячівській територіальній громаді, а також для аналізу місцевих цільових програм та інших НПА, спрямованих на забезпечення житлом ВПО, відповідальним виконавцям цих програм були направлені запити.

Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (далі — *Держмолодьжитло*) є виконавцем низки державних та регіональних програм, мета яких — забезпечення житлом ВПО. Такі програми реалізуються відповідно до:

1. Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980).
2. Порядку пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою

для відбудови (KfW) (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451). Фінансування відбувається за рахунок грантових коштів Уряду Федеративної Республіки Німеччини через KfW.

Діють вісім місцевих житлових програм (шість обласних — у Вінницькій, Закарпатській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Одеській областях; дві міські — у Тернополі та Харкові), затверджені органами місцевого самоврядування. Передбачене забезпечення житлом ВПО шляхом надання пільгового кредиту або бюджетної підтримки. Кількість зареєстрованих заяв від ВПО в усій Україні щодо участі у житлових програмах з 2021 року:

- Порядок № 980: 2021 рік — 9051; 2022 рік — 9117; 2023 рік — 9185; 2024 рік (станом на 01.06.2024) — 9215.
- Порядок № 451: 2021 рік — 22 286; 2022 рік — 30 505; 2023 рік — 35 244; 2024 рік (станом на 01.06.2024) — 36 472.

Надходження заявок на участь у програмі в межах Порядку № 980 залишається стабільними, з незначним, але постійним збільшенням щороку. Це свідчить про те, що програма актуальна, але її популярність зростає дуже повільно. Причиною такої ситуації можуть бути певні обмеження чи умови, які не сприяють значному зростанню кількості заявок. Надходження заявок на участь у програмі в межах Порядку № 451 зростає значно динамічніше. Така популярність серед ВПО може бути спричинена більш привабливими умовами або доступнішими критеріями відбору. Бачимо, що ВПО схильються до участі у програмі в межах Порядку № 451, що може сигналізувати про необхідність перегляду умов Порядку № 980 або створення нових ініціатив, які відповідали б потребам цієї групи населення.

Кількість ВПО, які скористалися житловою програмою в Україні

Документ	2021		2022		2023		2024		Разом	
	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн
Порядок № 980	11	13,6	7	7,4	6	10,1			24	31,1
Порядок № 451	241	280,1	332	487,6	94	166,7	2	3,3	669	937,7
Місцеві програми	12	8,3			8	7,9	1	1,1	21	17,3

Держмолодьжитло надало лише узагальнені дані, у розрізі громад інформація відсутня, що створює перешкоди для аналізу реалізації програми у кожній громаді окремо.

ПрАТ «Українська фінансова житлова компанія» (далі — **ПрАТ «Укрфінжитло»**) утворено для розвитку іпотечного кредитування, зокрема забезпечення громадян України житлом. 100% акцій ПрАТ «Укрфінжитло» належить державі в особі Міністерства економіки України. Зокрема, ПрАТ «Укрфінжитло» є виконавцем державної Програми іпотечного кредитування «ЄОселя», що реалізується відповідно до [Постанови КМУ «Деякі питання забезпечення приватним акціонерним товариством “Українська фінансова житлова компанія” доступного іпотечного кредитування громадян України»](#) (від 02.08.2022 № 856). Цією Програмою можуть скористатися ВПО.

За інформацією, наданою ПрАТ «Укрфінжитло», станом на 12.06.2024 у Закарпатській області видано чотири кредити. Сума виданих кредитів у 2023 році — 2 000 000,00 грн, у 2024-му — 4 000 000,00 грн. Загалом в Україні обсяг фінансування цієї Програми у 2023 році становив 8,849 млрд грн (5855 кредитів). Обсяг фінансування у 2024-му, відповідно до фінансового плану, становить 19,2 млрд грн. Обсяг фінансування Програми «ЄОселя» не розподіляється за громадами.

За інформацією, розміщеною на [офіційному сайті](#) ПрАТ «Укрфінжитло», відсоток ВПО у розрізі клієнтів — позичальників в Україні, які скористалися даною житловою кредитною Програмою, з 2022 року та станом на червень 2024-го становить **1,8% від загальної кількості**.

Загальна кількість поданих заяв від ВПО через мобільний додаток порталу «Дія» в Україні з 01.08.2023 — 15 856. Але ВПО майже не користувалися даною Програмою. Це може свідчити про те, що вони не розглядають Програму як таку, що вирішить їхню житлову потребу. Серед причин такої ситуації — обмежені фінансові ресурси ВПО, підвищені ризиками та відповідальність з отриманням кредиту, значна сума першого внеску.

У ПрАТ «Укрфінжитло» інформація щодо кількості заяв та виданих кредитів в розрізі громад відсутня, що створює перешкоди для аналізу реалізації Програми у кожній громаді.

На виконання **Постанови КМУ «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб»** (від 19.03.2022 № 333) у Тячівській тергромаді діє Програма компенсації оренди житла, житлово-комунальних послуг («Прихисток»). Але лише **189 ВПО** протягом 2022–2024 років скористалися

цією Програмою (4,8% від загальної кількості ВПО у громаді). Це може свідчити про те, що ВПО не знають про цю Програму та потребують більш ефективного інформування.

Субвенція з державного бюджету місцевому бюджету для формування фонду тимчасового житла для ВПО (субвенція 70/30) з 2020 року та станом на березень 2024-го не надавалася, що говорить про відсутність державної підтримки у цьому напрямі протягом довгого часу. Це може негативно вплинути на забезпечення житлом ВПО та ускладнити вирішення їхніх соціальних потреб.

Місцеві житлові програми Тячівської МТГ, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО

[Програма облаштування місць тимчасового перебування внутрішньо переміщених осіб](#) Тячівської міської територіальної громади на 2022–2024 роки (затверджена Рішенням Тячівської міської ради від 11.01.2024 № 2279).

Мета Програми: здійснення комплексу заходів, спрямованих на створення належних умов для тимчасового перебування ВПО у зв'язку із введенням воєнного стану, зниження рівня соціальної напруженості та забезпечення на місцевому рівні неконфліктної інтеграції переселених людей, забезпечення належних умов їхнього проживання.

Заходи Програми:

- Облаштування місць тимчасового розміщення людей, які у зв'язку з бойовими діями залишили місце проживання/перебування.
- Проведення робіт з ремонту будівель (приміщень) для забезпечення тимчасового проживання ВПО.
- Реконструкція будівель комунальної власності для облаштування місць тимчасового проживання ВПО.

Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, становить 24 520 000,00 грн. Згідно з інформацією, наданою Тячівською міською радою, наразі у межах Програми задоволені житлові проблеми 50 людей з-поміж ВПО.

[Програма будівництва \(придбання\) житла для внутрішньо переміщених та евакуйованих осіб](#), працевлаштованих на території Тячівської міської територіальної громади, на 2023–2026 роки (затверджена Рішенням Тячівської міської ради від 13.07.2023 № 2012).

Мета Програми: здійснення комплексу заходів, спрямованих на впровадження енергоефективного будівництва для внутрішньо переміщених та евакуйованих осіб, працевлаштованих на території громади, створення умов для розвитку місцевого, а також релокованого бізнесу, збільшення надходжень до бюджету територіальної громади.

Заходи Програми:

- Будівництво для внутрішньо переміщених та евакуйованих осіб, працевлаштованих на території громади.
- Будівництво (придбання) багатоквартирних будинків.
- Будівництво (придбання) смартквартирних будинків.
- Будівництво (придбання) смартпартаментів.

Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, становить 85 700,00 грн. За інформацією, наданою Тячівською міською радою, **13 сімей (25 людей)** з-поміж ВПО у 2023 році отримали житло за цією Програмою.

Також у межах Програми відбувається нове будівництво. Це каркасно-панельний багатоквартирний будинок (м. Тячів, вул. Вербова, 2) для облаштування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених та евакуйованих осіб, які працевлаштовані на території громади (**один будинок для 27 родин**).

[Порядок взяття на облік, вселення, користування і виселення громадян із житлових приміщень](#), призначених для тимчасового проживання внутрішньо переміщених, евакуйованих та інших осіб, які працевлаштовані на території Тячівської міської територіальної громади (затверджений Рішенням Тячівської міської ради від 06.04.2023 № 1913).

До фонду житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених, евакуйованих та інших осіб, які працевлаштовані на території Тячівської МТГ, належить каркасно-панельний багатоквартирний будинок, розташований за адресою: м. Тячів, вул. Вербова, 2.

Житлове приміщення з фонду надається на безоплатній основі людям, які перебувають на обліку громадян, що потребують житла для тимчасового проживання, та працевлаштовані на території Тячівської МТГ. Порядок не містить зобов'язання оприлюднювати рейтинговий список людей, які перебувають на обліку, та має уніфіковану форму заяви про взяття на облік людей, що потребують надання житлового приміщення для тимчасового проживання з фонду житла, призначеного для тимчасового проживання

внутрішньо переміщених, евакуйованих та інших осіб, які працевлаштовані на території Тячівської МТГ.

[Рішення «Про вселення громадян у житлові приміщення, призначені для тимчасового проживання внутрішньо переміщених, евакуйованих та інших осіб, які працевлаштовані на території Тячівської міської територіальної громади, та видачу ордерів» \(від 09.11.2023 № 304\).](#)

Цей документ містить розпорядження виділити з фонду житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених, евакуйованих та інших осіб, які працевлаштовані на території Тячівської МТГ, житлові приміщення в каркасно-панельному багатоквартирному будинку (м. Тячів, вул. Вербова, 2) для тимчасового проживання людей, які перебувають на відповідному обліку та працюють на дочірньому підприємстві «Ламелла». Тобто не всі працевлаштовані на території Тячівської міської територіальної громади ВПО можуть отримати житлове приміщення, призначене для тимчасового проживання, а тільки співробітники дочірнього підприємства.

[Комплексна програма підтримки внутрішньо переміщених осіб у Закарпатській області на 2023–2025 роки](#) (затверджена Розпорядженням голови облдержадміністрації — начальника ОВА від 04.09.2023 № 785).

Передбачає впровадження заходів у напрямі реалізації житлових і майнових прав ВПО, працевлаштування та соціального захисту ВПО, інформаційні заходи, забезпечення освітніх, медичних, психологічних та культурних послуг. Це, зокрема, забезпечення безоплатного тимчасового проживання, харчування, інших видів життєдіяльності евакуйованих ВПО шляхом відшкодування підприємствам, установам, організаціям будь-яких форм власності (крім тих, які утримуються за рахунок бюджетних коштів), фізичним особам — підприємцям вартості надання послуг з безоплатного тимчасового проживання, харчування, інших видів життєдіяльності внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб у зв'язку із введенням воєнного стану на території України.

Для заохочення місцевого населення до надання тимчасового прихистку ВПО у межах Програми закарпатцям, які безоплатно прихистили вимушених переселенців, надається одноразова матеріальна допомога. За розміщення з вересня 2022 року до грудня 2025-го включно двох і більше ВПО на період не менше 30 календарних днів — 4000,00 грн. За розміщення багатодітної сім'ї (три і більше дитини) та сімей, у складі яких є людина з інвалідністю

(I, II групи), на період не менше 90 днів — 15 000,00 грн. Розробник Програми — Департамент соціального захисту населення Закарпатської ОВА.

Крім того, на території області діє Комплексна соціально-економічна програма забезпечення молоді, військовослужбовців Збройних Сил України, членів їх сімей та внутрішньо переміщених осіб житлом у Закарпатській області на 2023–2027 роки (затверджена Розпорядженням голови облдержадміністрації — начальника обласної військової адміністрації від 30.11.2022 № 835). На жаль, кошти на реалізацію житлових прав ВПО та інших людей, які постраждали внаслідок війни, з 01.01.2023 до 01.08.2024 у межах цієї Програми не виділялись.

Також діє Програма покращення житлових умов мешканців Закарпатської області та військовослужбовців Збройних Сил України, членів їх сімей шляхом пільгового кредитування «Власний дім» на 2021–2025 роки (затверджена Рішенням Закарпатської обласної ради від 01.10.2020 № 1835). Згідно з інформацією, наданою Департаментом економічного та регіонального розвитку Закарпатської ОВА, за цією Програмою у 2023 році надано один кредит сім'ї ВПО на суму 500 000,00 грн, у 2024-му надано два кредити сім'ям ВПО на суму 800 000,00 грн. Програма має потенціал, але наразі кількість наданих кредитів надто мала. Це свідчить про недостатню ефективність Програми та її фінансування, про труднощі, з якими стикаються люди при отриманні пільгового кредитування, а також про обмежене коло людей, які можуть скористатись Програмою.

Відповідно до інформації, наданої Тячівською міською радою у відповіді на запит, видатки на 2024 рік для формування житлового фонду соціального призначення та фонду житла не заплановані.

На території громади діє місце тимчасового проживання (м. Тячів, вул. Леонтовича, 105) на 50 ліжкомісць (під опікою та на балансі БФ «Комітет медичної допомоги Закарпаття»). Даний напрям роботи важливий та нагально потрібний у громаді, але є виключно екстремим заходом реагування на потреби ВПО у житлі та не вирішує довгострокові житлові потреби ВПО.

Інформаційна доступність

Для аналізу доступності інформації про житлові програми у Тячівській МТГ було досліджено офіційний [сайт громади](#).

На цьому сайті, зокрема, є розділ [«Доступ до публічної інформації»](#), в якому розміщені необхідні дані для подання запиту, а також форми для його оформлення. Крім того, у громаді функціонує гаряча лінія для звернень (ПН — ПТ, 8:00 — 17:00, 098 754-25-27). Відповіді на запитання надаються оперативно та з готовністю допомогти.

Також на сайті міститься окремий розділ [«ВПО»](#) із посиланнями на інформаційні статті, корисні для ВПО. Наприклад, про оформлення звернення громадян, що у період воєнного стану дуже важливо, адже значно збільшилася кількість людей, які потребують консультацій щодо соціальних послуг, відновлення житла тощо. Також тут є новини про повернення послуг для ВПО до порталу «Дія» та про продовження з 1 березня на шість місяців надання допомоги ВПО, які належать до найбільш вразливих категорій.

Але матеріали, розміщені у розділі «ВПО», не мають зрозумілого та наочного характеру, покрокового алгоритму дій щодо реалізації конкретної послуги (постановка на квартирний облік, участь у житловій програмі, пошук житла тощо).

Також на сайті є розділ [«Отримання житла або грошової компенсації»](#), який, зокрема, містить інформацію про [Пільговий довгостроковий кредит ВПО, учасникам АТО та ООС на придбання житла](#) (хто і де може отримати кредит, які умови та строки надання кредиту, які документи для цього потрібні). Крім цього, у розділі є інформація про [Надання пільгових кредитів внутрішньо переміщеним особам](#) (умови отримання пільгових кредитів, строк та вартість надання послуги). Також розділ містить посилання на інформацію про [Грошову компенсацію за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб](#). Загалом розділ наповнений інформацією про отримання житла або грошової компенсації не тільки для ВПО, а й для інших соціально вразливих категорій.

Усі рішення, програми та інші документи громади можна знайти на сайті. [Порядок взяття на облік, вселення, користування і виселення громадян із житлових приміщень, призначених для тимчасового проживання внутрішньо переміщених, евакуйованих та інших осіб, які працевлаштовані на території Тячівської міської територіальної громади](#), містить примірник *заяви про взяття на облік громадян, що потребують надання житлового приміщення*

для тимчасового проживання з фонду житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених, евакуйованих та інших осіб, які працевлаштовані на території Тячівської МТГ.

У розділі [«Інформаційні картки адміністративних послуг»](#) є інформація про [Взяття на соціальний квартирний облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов](#), а також [Про взяття на квартирний облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов](#).

Сайт не містить даних про створену Раду з питань ВПО. Тут розміщена лише інформація про те, що в [Тячеві створюють Раду з питань ВПО](#) із запрошенням долучитися до неї. Також є інформація щодо Рішення [«Про Положення про Раду з питань внутрішньо переміщених осіб при Тячівській міській раді»](#) (від 07.03.2024 № 2318).

Висновки

Станом на 05.08.2024 на території всіх населених пунктів Тячівської територіальної громади зареєстровані **3969 ВПО (2046 сімей)**. У громаді не проводилося опитування щодо житлових потреб ВПО та не створений рейтинговий список людей, які потребують отримання житла.

У Тячівській МТГ реалізується державна соціальна Програма «Прихисток» (відповідно до Постанови КМУ від 19.03.2022 № 333 «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб»). Також діє Програма облаштування місць тимчасового перебування ВПО на 2022–2024 роки. Житлові потреби **50 ВПО** задоволені у межах цієї Програми.

Крім того, у Тячівській МТГ діє місцева Програма будівництва (придбання) житла для внутрішньо переміщених та евакуйованих осіб, працевлаштованих на території громади, на 2023–2026 роки. В межах цієї Програми у 2023-му житло отримали **13 сімей (25 людей) ВПО**.

Національне житлове законодавство не відповідає сучасним викликам та потребує оновлення.

На території громади діє фонд, призначений для тимчасового проживання внутрішньо переміщених, евакуйованих та інших осіб, які працевлаштовані на території Тячівської МТГ. Але умовою є працевлаштування на дочірньому підприємстві «Ламелла». Тобто не всі внутрішньо переміщені та евакуйовані люди можуть скористатись фондом, призначеним для тимчасового проживання на території Тячівської МТГ.

У громаді легко отримати інформацію про програми для ВПО, сайт навігаційно доступний.

Рекомендації

Згідно зі ст. 47 Конституції України, громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Отже, держава повинна створити умови, за якими кожна людина буде мати змогу побудувати чи придбати житло, взяти його в кредит, орендувати.

Для покращення локальних/місцевих політик у сфері житлових прав ВПО та інших людей, які постраждали внаслідок війни, зокрема розвитку соціального житла у Тячівській МТГ, надаємо низку рекомендацій.

На загальнонаціональному рівні:

- Напрацювати стратегію нової житлової політики на території України шляхом ухвалення нового житлового законодавства, яке відповідало б викликам сучасності та передбачало б механізми реалізації житлових прав ВПО.
- Розробити довгострокову державну програму забезпечення житлових прав ВПО у розрізі екстреного, тимчасового, постійного житла, проведення капітального і поточного ремонту, зокрема на умовах кредитування, а також фінансування для окремих соціальних категорій.
- Підвищити спроможність Рад з питань ВПО шляхом розроблення нормативно-правових актів, які б містили методичні рекомендації та правові механізми їх впливу на реалізацію і захист житлових прав ВПО.
- Збільшити фінансування місцевих бюджетів на будівництво нового житла для ВПО, реконструкцію житлового фонду, пільгове кредитування (залучення додаткового фінансування з боку міжнародних організацій, країн-донорів, грантових програм, розв'язання питання справедливого спрямування цих коштів, зокрема шляхом формування зведеної публічної інформації про потреби).
- Розробити порядок компенсації витрат ВПО на оренду житла з визначенням критеріїв та строків такої компенсації, а також залучати гранти для пільгового іпотечного кредитування ВПО.

На місцевому рівні:

1. Забезпечення житлом та ухвалення локальних НПА

- Створити систему відкритих списків людей, які потребують тимчасового житла з фонду тимчасового житла.
- Створити Раду з питань ВПО при Тячівській міській раді.
- Передбачити кошти в місцевому бюджеті для формування фонду тимчасового житла для ВПО, провести інвентаризацію наявного житлового фонду, який може бути використаний для цих цілей.
- Ініціювати інвентаризацію вільних приміщень на території громади, що можуть бути переобладнані для тимчасового та соціального житла для ВПО.
- Розробити нові механізми збільшення фонду соціального житла (викуп, переобладнання нежитлових приміщень, використання безхазяйних приміщень та відумерлої спадщини).
- Налагодити співпрацю з донорами для реконструкції або будівництва соціального та тимчасового житла для ВПО, формувати фонди вільних земельних ділянок для потенційних донорів.
- Розробити стратегію довгострокових житлових рішень для ВПО, зокрема за участю міжнародних гуманітарних організацій.
- Провести моніторинг житлових потреб ВПО для вивчення їхніх реальних потреб у житлових програмах.
- Залучати Раду з питань ВПО до процесу ухвалення рішень щодо житла, зокрема до робочих груп для розроблення порядку розподілу тимчасового житла.
- Використовувати позитивний досвід інших органів місцевої влади у реалізації рішень щодо забезпечення житлових прав ВПО.
- Розглянути можливість створення револьверного фонду для фінансування майбутніх ініціатив з розвитку фонду соціального житла, що забезпечить фінансову стійкість без потреби у додаткових коштах.
- Заохочувати забудовників та архітекторів використовувати інноваційні технології та концепції для створення ефективних і сталих житлових об'єктів.

2. Інформаційна доступність

- Широко інформувати ВПО про вимоги та процедури участі у житлових програмах на національному і місцевому рівнях; підвищувати рівень поінформованості про можливості отримання тимчасового та соціального житла.

- Забезпечити максимальне наповнення розділу «ВПО» на офіційному сайті Тячівської територіальної громади інформацією щодо забезпечення прав ВПО, зокрема житлових, щодо наявних національних та локальних житлових програм. Матеріали, розміщені на сайті, мають мати зрозумілий та наочний характер з покроковим алгоритмом дій щодо реалізації конкретної послуги (постановка на квартирний облік, участь у житловій програмі, пошук житла тощо).
- Опублікувати на сайті відкриті списки людей, які потребують тимчасового житла з фонду тимчасового житла.
- Після створення Ради з питань ВПО додати на сайт громади окремий розділ «Рада з питань ВПО», який наповнити інформацією про склад Ради, контактні дані її членів, про її діяльність та засідання.

Дослідження провела Благодійна організація «Благодійний фонд «Стабілізаційні Суппорт Сервісез»» у лютому – липні 2024 року за фінансування Агентства ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН).

Зміст цієї публікації є виключно відповідальністю БО «БФ «ССС»» та не може використовуватися, щоб відобразити думку Агентства.

Підписуйтеся на наш фонд у соціальних мережах, щоби слідкувати за дослідженнями системи соціального захисту населення, отримувати новини щодо Допомоги постраждалим людям в Україні та дізнаватися про актуальні зміни законодавства.

КОНТАКТИ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «Благодійний фонд "Стабілізаційні Суппорт Сервісез"»

НАШ САЙТ:
<https://sss-ua.org>

ЕЛЕКТРОННА ПОШТА:
info@radnyk.org

FACEBOOK:
[@stabilizationsupportservices](https://www.facebook.com/stabilizationsupportservices)

INSTAGRAM:
[@stabilizationsupportservices](https://www.instagram.com/stabilizationsupportservices)

TELEGRAM:
[@SSS_Ukraine](https://www.t.me/SSS_Ukraine)

TWITTER:
[@SSS_Ukraine](https://www.x.com/SSS_Ukraine)